

Ondráčková, Dominika J.

[Fiala, Petr. Laboratoř sekularizace: náboženství a politika v ne-náboženské společnosti: český případ]

Religio. 2009, vol. 17, iss. 1, pp. 101-103

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125281>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

gue (pp. 5-25), five main chapters (pp. 29-165), a table of figures (pp. 169-170) and a rudimentary bibliography (p. 171). The prologue introduces the image of *tokkaebi* in folk belief, and the divergence and similarity with its Japanese and Chinese counterparts. Chapter 1 then provides insights into basic features such as the *tokkaebi*'s preferred dwellings, its nature and its varied relations to the world of man (pp. 29-50). Chapter 2 goes more into detail dealing with the role of the *tokkaebi pang-mang'i*, i. e. a kind of magic club, the *tokkaebi*'s fondness for *ssirm*, i. e. Korean wrestling, reasons for gaining wealth through a *tokkaebi*, and the phenomenon of *tokkaebi*-possession (pp. 53-75). The following chapter examines the phantasmal *tokkaebi*-will-o'-wisp, the *tokkaebi*'s relation to outstanding figures of history, and its deep knowledge of geomancy (pp. 79-93). Chapter 4 tries to reveal the meaning and goals of *tokkaebi*-tales (pp. 97-107), whereas chapter 5 briefly discusses selected sacrificial rituals for and exorcisms of *tokkaebi* (pp. 111-165), thereby underlining today's remaining relevance of *tokkaebi*.

The whole text is generously interspersed with illustrating quotations from *tokkaebi*-tales yet auxiliary addenda to the respective source texts are missing. In respect of content Kim emphasizes central aspects of the *tokkaebi*-issue however in the majority of cases he deals with them far too superficially. He works descriptive but omits a number of pertinent questions such as the role of *tokkaebi* in the context of Korean religious history. Kim presents a mere listing of literary *topoi* and examples of shamanistic rituals without fusing them into a whole. He fails to develop an overarching issue thus the different chapters seem to be lost devoid of any interconnection.

To sum it up Jong-dae Kim's *Dokkaebi – Koreas Kobolde* is definitely not written for a specialized audience, instead the author produced a plain text that gives scholars, unfamiliar with the topic a first clipped overview at the best. The general reader who doesn't care about scientific profundity finds a nice little synopsis about a folkloristic phenomenon mostly unknown outside of

Korea. Ultimately it is my sincere hope that more academically written studies on that topic will be published in a Western language soon.

LUKAS POKORNY

Petr Fiala, Laboratoř sekularizace. Náboženství a politika v ne-náboženské společnosti: český případ

**Brno: Centrum pro studium
demokracie a kultury, 2007,
183 s.,
ISBN 978-80-7325-141-3.**

Česká republika se dle nejrůznějších průzkumů řadí k nejsekularizovanějším zemím Evropy. Přesto (či spíše právě proto) téma sekularizace a „ateismu“ české společnosti stále přitahuje pozornost a je předmětem nejen odborných debat, ale i nejrůznějších monografií, článků a analýz. Dalším příspěvkem do této diskuse je i studie brněnského politologa a historika Petra Fialy *Laboratoř sekularizace. Náboženství a politika v ne-náboženské společnosti: český případ*, která byla vydána v roce 2007 v brněnském Centru pro studium demokracie a kultury. Je nutno poznamenat, že kniha není k danému tématu autorovou prvotinou a z knihy je zřejmě dlouhodobé promyšlení problémů a předkládaných otázek. Sám autor poukazuje ke své dřívější rozsáhlé publikaci *Katolicismus a politika: O politické dimenzi katolicismu v postmoderní době* (Brno: Centrum pro demokracii a kulturu 1995), kterou má *Laboratoř sekularizace* „v některých směrech rozvinout, doplnit a částečně taky korigovat.“ (s. 6).

Petr Fiala si ve své studii klade zcela zásadní otázky, týkající se religiozity v České republice a společenského vlivu katolické církve po roce 1989. Není totiž pochyb o tom, že po roce 1989 se katolická církev

těšila v očích české veřejnosti vysokému kreditu, který se však postupně vytrácel a tak je velmi zajímavé sledovat, kde Fiala vidí jádro problému. Ve své analýze se nevyhýbá ani palčivým problémům, které jsou citlivým tématem pro českou veřejnost – ať již jde o medializovaný spor o katedrálu sv. Víta, či restituce církevního majetku, témata, která nejsou nikomu lhotejná, nechť stojí na kterékoliv straně pomyslné barikády. Znovu hledá odpověď na otázku, zda jsou církve v České republice organizacemi se zvláštním postavením, nebo jen jednou z mnoha zájmových skupin. Přestože je otázek vysloveno mnoho, tak si autor neklade ambice na definitivní politologickou interpretaci českého katolicismu, ale sám svou studii považuje spíše za „průběžnou zprávu o stavu výzkumu“ (s. 7), což vede k hlubšímu analyzování daných problémů a je nutno předeslat, že čtenář rozhodně nebude zklamán.

Práce vychází z multidisciplinárního přístupu, klade důraz na propojení poznatků z oboru historie, religionistiky, politologie a sociologie, přičemž je brán zřetel na specifické historické, kulturní a náboženské determinanty České republiky. Autor sám se hlásí k metodám empiricko-analytické politologie, přesto *Laboratoř sekularizace* díky svým akcentům získává i normativní rozměr.

Mimo předmluvu, ve které se autor vypořádává se svým dřívějším dílem *Katolicismus a politika*, je monografie členěna do pěti kapitol. Pátá kapitola je již závěrem, onou *laboratoří sekularizace*.

V první (úvodní) kapitole autor představuje koncepcce a metody použité pro analýzu výzkumného pole a identifikuje zkoumané aktéry. Mezi ty klíčové řadí na jedné straně katolickou církev, a na straně druhé křesťanské politické strany, potažmo KDU-ČSL, která je od roku 1996 jedinou relevantní křesťanskou stranou. V této kapitole dále autor představuje terminologii, přičemž za nejproblematictější považuje samotný termín sekularizace, který používá instrumentálně pro vystižení ústupu náboženství z veřejné sféry.

Ve druhé kapitole se Fiala věnuje vývoji, kvalitě a formám interakcí mezi katolickou

církví a českou společností. Autor zde velmi zdařile rozpracovává příčiny vysoké míry sekularizace společnosti v České republice a prezentuje její důsledky pro jednotlivé aktéry pohybuující se v politickém systému. Původ sekularizace vidí již v modernizačních procesech 19. stol., kdy byla církev vnímána jako spolunositelka germanizačního tlaku (s. 28) a dle Fialy se antiklerikalismus a anticírkevní postoj staly archetypální součástí moderní české (i politické) kultury. Po roce 1989 (po krátkém období respektu) opět dochází k úpadku prestiže církve. Autor shledává hlavní příčiny jednak ve způsobu vyrovnávání se církve s minulostí a jednak v politické dimenzi působení církve, které Fiala připisuje špatnému odhadu vlastního společenského postavení. Naopak za příznivé skutečnosti považuje vyjasnění vztahu mezi církví a KDU-ČSL a to, že se církve a mnozí její představitelé zapojili do zlepšování česko-německých vztahů (s. 52). Dále si Fiala všimá toho, že přestože církve požívají svobodu a v mnoha oblastech i podporu státu (jako příklad uvádí církevní školství, či veřejnou realizaci církevních obřadů), tak nejtýpicitějším postojem společnosti vůči nim je lhotejnost. Příčinu tohoto stavu autor spatřuje právě ve špatně zvolené církevní strategii, plynoucí z nesprávného zhodnocení vlastní pozice ve společnosti.

V následující kapitole autor zkoumá, jaké místo z hlediska pozice a funkcí zaujímá katolická církev v českém politickém systému, jaké má zájmy a jaké používá strategie k jejich prosazení. Dle Fialy je rozhodujícím faktorem pro úspěšnost církvi při realizaci vlastních cílů a prosazování zájmů jejich pozice v sociálním a politickém systému a teprve následná volba vhodných strategií. Pro posuzování funkcí církve a kvality naplňování těchto funkcí ve společnosti je tedy dle Fialy především nutné rozumět tomu, čím církev v daném systému reálně a aktuálně je (s. 71). V této kapitole autor rozpracovává otázku, zda církve jsou zájmové skupiny, či zda mají ve společnosti jiné, specifické postavení a přehodnocuje zde svůj závěr učiněný v již zmiňovaném díle *Katolicismus a politika*.

Ve čtvrté kapitole věnované KDU-ČSL se autor podrobně věnuje možnostem a hra-

nicím působení strany profilující se na křesťanských principech v rámci české politiky (respektive nenáboženské společnosti). Autor hledá odpověď na otázku, zda je lidová strana propojena s katolickou církví, či zda se již přeměnila v moderní evropskou křesťansko-demokratickou stranu. Fiala zde rovněž velmi zdařile analyzuje podstatu problémů, které jí brání konkurovat nejsilnějším politickým stranám a analyzuje důvody její nestability a jejího ohrožení. Definuje stranu jako „neklidnou sílu“, jejíž nekonzistentnost a diskontinuita (k jejímž projevům kupříkladu řadí časté střídání předsedů) jsou hlavními příčinami neuspokojivých volebních výsledků. Polistopadový vývoj KDU-ČSL z hlediska vnitřních konfliktů a jejich řešení rozděluje na 3 fáze, přičemž poukazuje na to, že některé konfliktní linie ve straně přetrvávají. Rovněž velice trefně rozpracovává důvody, proč se KDU-ČSL nemůže profilovat jako tzv. catch-all party. Východisko vidí ve sdružování specifických zájmů a v jejich akcentu, neboť ty jsou dle Fialy důležitým integračním a identifikačním nástrojem.

Pátá, závěrečná kapitola je onou laboratoří sekularizace, kde Fiala hodnotí Českou republiku jako „zvláštní případ“ sekularizace. Ne však co se týče tendence, ale co se tý-

če dynamiky a dosavadních výsledků těchto procesů (s. 154). V této kapitole lze především ocenit evropský kontext, který čtenáře uvádí do širších souvislostí a představuje i jistou prognózu evropského náboženského směřování.

Na závěr lze říci, že ve Fialově publikaci čtenář nalezne více než pouhou kritickou analýzu. Závěrečné kapitoly totiž rovněž skýtají náčrt možných řešení jak pro katolickou církev, tak pro KDU-ČSL. Kniha nenabízí pouze odpovědi na otázky kladené si v úvodu, ale především vede čtenáře k hlubšímu promýšlení vztahu náboženství a politiky, státu a církve a role církvi ve společnosti vůbec. Publikaci dle autorčina názoru nelze vyčíst nic zásadního, snad jen pokud čtenář bude z názvu publikace vyvozovat, že bude pojednáváno o náboženstvích (církvích), tak bude zklamán, neboť (z pochopitelného důvodu, jaký je marginálnost nekatolických církví) největší důraz je kladen na největší církev v České republice – církev římskokatolickou. Laboratoř sekularizace je inspirující knihou a rozhodně ji lze doporučit čtenářům z řad akademické obce i širší čtenářské veřejnosti.

DOMINIKA J. ONDRÁČKOVÁ